

LUNDS
UNIVERSITET

FÄLTBIOLOGERNA I LUNDS MILJÖPOLITIK

Hans Cruse

Kandidatuppsats 15,0 hp

HEKK01 Hötterminen 2007

Handledare: Pernille Gooch

Humanekologiska Avdelningen, Lunds Universitet

ABSTRACT

Fältbiologer in Lund: A study on how the NGO Fältbiologerna has affected environmental politics in the municipality of Lund.

This paper examines, through interview and literary studies, if the environmental NGO Fältbiologerna has had any impact on the environmental politics of the municipality of Lund. The study is based on a case where Fältbiologerna were protesting against the establishment of two shopping centers near the outskirts of Lund.

The study is inconclusive, but provides a few interesting questions for further studies in this subject.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	4
2. Metod och material.....	5
Att göra intervjuer.....	6
3. Bakgrund.....	7
Rörelsen på 60 & 70-talet.....	8
Slutet av 80-talet.....	8
Fältbiologerna idag.....	9
Fallstudien.....	10
4. Inflytande ur fältbiologernas synvinkel.....	12
Case: XH-gruppen.....	13
5. Fältbiologernas inflytande ur partipolitisk synvinkel.....	16
Analys av intervjun.....	18
6. Diskussion och analys.....	20
Fältbiologernas påverkan.....	20
Fältbiologerna som lobbyister.....	22
Var är Fältbiologerna idag?.....	24
7. Sammanfattning.....	27
8. Litteraturförteckning.....	29

1. INLEDNING

Att identifiera sig som Fältbiolog kan innebära olika saker. Man kan identifiera sig som naturnörd, någon som enbart är ute i naturen och tittar på fåglar, lavar och andra naturens under. Man kan också identifiera sig som aktivist, någon som demonstrerar mot något man tycker är fel. Fältbiologerna som organisation vill av deras slogan att döma, ”Ute i naturen, inne i miljödebatten” identifiera sig med båda sidorna med att vara fältbiolog. Själv faller jag nog ner i den kategorin. Som gammal

Malmö Fältbiologer demonstrerar för klimatet den 8 december 2007. Bildkälla: <http://sydsvenskan.se/sverige/article285655.ece> (2007-12-09)

fältbiolog ville jag titta på mina kollegor i Lunds Fältbiologer för att kritiskt granska om de haft någon påverkan på den miljöpolitik som förs i Lunds kommun. Ju mer jag funderade på hur jag skulle gå tillväga, ju mer insåg jag att min uppsats skulle bli väldigt abstrakt, och det skulle vara svårt att hitta material som kunde underbygga min slutsats och analys i endera riktningen. Till slut fick jag nys om ett fall där Fältbiologerna ansåg sig påverkat kommunens politik, medan politikerna ansåg att så inte var fallet. ”Ytterst intressant” ansåg jag, och bokade genast intervju med personen ansvarig för Fältbiologernas kampanj i den fallstudie jag råkat snubbla över. Så var tåget i rullning och bilderna som förmedlades till mig som intervjuare skiljde sig verkligen mellan de personer jag intervjuade.

Jag kan redan inledningsvis avslöja att jag inte har kunnat konstatera huruvida Fältbiologerna har lyckats påverka politiken eller inte, men mina intervjuer framhäver andra intressanta frågor som borgar för bra framtida studier av organisationen. En del av frågorna kommer jag dock att diskutera i min diskussionsdel. Något som är speciellt intressant är den bild som Fältbiologerna försöker förmedla av sig själva och hur den uppfattas av andra runt omkring.

2. METOD OCH MATERIAL

I denna uppsats har jag mestadels använt mig av två metoder som jag kommer att redogöra för nedan.

I bakgrundsdelen har jag använt mig av litteraturstudier, jag har bland annat hämtat en del bakgrundsfakta som jag använt i uppsatsen från Jamison et als bok *The making of the new environmental consciousness* (1990) som beskrivit den svenska miljörelsen och även presenterat teorier om hur miljörelsen utvecklats över tid.

I avsnittet om Fältbiologerna idag har jag valt att intervjua en veteran inom fältbiologirörelsen, Linda Birkedal, som blivit hedersmedlem i organisationen. Intervjun satte fokus på ett fall som Fältbiologerna var del av sommaren år 2000, då de protesterade mot etableringen av ett externt köpcenter. För att få en nyansering i frågan har jag även intervjuat moderaten Christine Jönsson som var kommunstyrelsens ordförande under mandatperioden 1998-2001. Hon ger en lite annorlunda bild av vad som utspelade sig än Fältbiologerna gör.

I min analysdel kommer jag att ställa de två personer jag intervjuat mot varandra, och försöka besvara frågan om huruvida Fältbiologerna haft något inflytande över miljöpolitiken som förts i Lunds kommun eller inte, framförallt om de haft något inflytande över etableringen av externa köpcentrum, en fallstudie som jag presenterar i nästa avsnitt. Detta avsnitt kommer även att innehålla en övergripande analys och en diskussion som utgår från Jamison et als bok. Ett annat av synsätten jag kommer att använda i min analysdel för att komplettera det som Jamison et al har, är den ekologiska moderniseringen. I korta drag innebär den ekologiska moderniseringen att man ser tillväxt som en lösning på miljöproblemen. Man menar att miljöproblem ger incitament till företag att lösa dem genom att öka tillväxten (Hajer 1996, 249). Detta är kanske något som Fältbiologerna borde ta upp och diskutera kring och ta ställning till huruvida man skall mobilisera för eller emot det, eller kanske lite av varje. Hajer själv tar exemplet Greenpeace som förespråkar framställningen av en "grön bil" och

förespråkar byggandet av en tunnel under Öresund som exempel på hur även en miljöorganisation kan förespråka ekologisk modernisering.

Allmänt om uppsatsen kan sägas att jag avgränsat uppsatsen en del, mest för att läsaren lättare skall kunna greppa materialet, men även för att uppsatsen skulle kräva en mycket större tidsinsats, vilket det inte har funnits utrymme för. Därför har jag valt att gå på djupet i en fallstudie istället för att skrapa på ytan genom att enbart göra litteraturstudier.

ATT GÖRA INTERVJUER

Det finns alltid ett problem med att utföra intervjuer, svaren man får på frågor är inte objektiva på något sätt. Det finns också en risk att jag som intervjuare missar att ställa vissa följdfrågor som läsaren av denna uppsats tycker är en naturlig följd av de frågor jag ställt. Jag har valt att basera den största delen av min uppsats på intervjuer, därför att det är intressantare att läsa om hur individuella människor upplever en viss fråga på ett konkret plan, än att enbart bedriva litteraturstudier och på så vis få en väldigt abstrakt uppsats. Det gör visserligen det svårare att analysera och komma fram till något konkret när meningarna går isär i de olika intervjuerna, men å andra sidan blir det mycket intressantare att läsa och det lämnar över fältet öppet och fritt för tolkning av intervjuerna. Samtidigt är fördelen med att intervjua att man får en mer personlig kontakt med personerna man intervjuat, det är viktigt för att kunna presentera en genuin bild av vad som skett och det gör att händelser blir mer levande och inte lika tillrättalagda som det finns risk att det blir i litteratur.

3. BAKGRUND

I slutet av 1800-talet hände något med miljöengagemanget i Sverige. Det tog fart och invånarna ville förvalta och ta hand om sin natur bättre. Man ville bevara floran och faunan i dess ”naturliga” tillstånd (Carle 2000, 10). Viktigt att nämna i sammanhanget är också att Naturskyddsföreningen var vetenskapligt baserat och till en början nästan enbart öppen för personer med vetenskaplig utbildning (Jamison, o.a. 1990, 17).

Miljöintresset var dock väldigt oorganiserat och saknade egentligen betydelse tills den stora depressionen och första världskriget var över. Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) bildades visserligen redan 1909 men var det enda i sitt slag tills Sveriges Fältbiologiska Ungdomsförening (som ungdomars motsvarighet till Naturskyddsföreningen) och Sveriges Ornitologiska Förening bildades på 1940-talet. Carle menar i sin avhandling att detta beror på att ”vetenskaplig kunskap och elitism” (Carle 2000, 11) inte längre ansågs vara nödvändigt för att få värna och ta del av naturen vilket han verkar ha hämtat inspiration om från Jamison et al som var inne på samma spår redan tio år tidigare (Jamison, o.a. 1990, 19). Carle härleder också Fältbiologernas med fleras popularitet till ett antal lagändringar och förändrade synsätt som kom under 1940-talet. Fokus flyttades från privat ägande till att se efter allmänhetens bästa (Carle 2000, 11). Jamison et al menar att första gången miljöintresset vaknade på allvar var under 1950-talet när regeringen började diskutera att bygga en svensk atombomb. Jamison et al menar då också att i och med att miljörelsen vaknade då, så var de mottagliga för exempelvis Rachel Carsons bok ”Tyst vår” (1963) som skulle komma senare (Jamison, o.a. 1990, 20). Det var i och med detta som ordet miljö började användas (Jamison, o.a. 1990, 21).

Jamison et al menar att en era av uppvaknande för miljörelsen tog slut 1967 då miljöskyddsverket bildades. Miljöskyddsverket var en sammansättning av olika statliga organ som sysslade både med det som tidigare varit både naturskyddsföreningens huvudsakliga intresse (att bevara naturen som den är) och

det nya miljöskydd som vuxit fram för att förhindra spridandet av exempelvis pesticider. Däremot anser Jamison et al att det är svårt att se exakt när begreppet miljöbevarande fick ge vika för begreppet miljöskydd, som fortfarande används idag. (Jamison, o.a. 1990, 23-24).

RÖRELSEN PÅ 60 & 70-TALET

I slutet av 60-talet blev miljörelsen betydligt mer radikal och ett antal ungdomsförbund och miljögrupper bildades. Även Fältbiologerna berördes av denna förändring och Fältbiologerna politiserades. Fältbiologerna satte inte bara kollisionskurs mot etablissemangen utan även mot sin egen ”moderorganisation” Naturskyddsföreningen. Vad som karakteriserade de olika organisationerna under den här tiden var organiserad oorganisation. Aktioner planerades inte i förväg utan allting skedde ”ad hoc” under tiden det hände. (Jamison, o.a. 1990, 27).

Jamison et al delar in miljörelsen under den här tiden i fyra olika armar som alla verkade för miljön på olika sätt. Fältbiologerna kategoriseras, tillsammans med Miljöförbundet Jordens Vänner (MJV), i den arm som verkade mest för bevarandet av naturens ursprungliga utseende. Det var även under den här tiden som Fältbiologerna var som mest radikala, exempelvis dumpade de flaskor som de samlat som ej var återvinningsbara, på miljödepartementets trappa. (Jamison, o.a. 1990, 31). Jamison et al konstaterar också att de olika miljöorganisationerna var långt ifrån lika varandra. Det enda de hade gemensamt var deras kritiska syn på det etablerade politiska systemet (Jamison, o.a. 1990, 37). I slutet av 70-talet hade Fältbiologerna som flest medlemmar, runt 12 000 och skiljde sig på en del sätt från andra samtida miljöorganisationer, bland annat så hade Fältbiologerna medlemmar som var en stark kontrast till den professionalism som funnits inom andra miljöorganisationer, och inte minst inom de politiska partierna. Detta genom att medlemmarna är unga och idealistiska, och har kvar sina unga ideal. (Jamison, o.a. 1990, 48).

SLUTET AV 80-TALET

I slutet av 80-talet menar Jamison et al att miljörelsen som sådan nästan försvann. Det var då den ekologiska moderniseringen kom på stark frammarsch (Hajer 1996, 249). Både Hajer och Jamison påstår att miljöfrågan institutionaliserades och blev

en del av den vanliga parlamentariska politiken som förs i Sverige. Begreppet ”miljörörelse” slutade nästan helt att användas. Exempel på vad som hände under den här perioden var att Svenska Naturskyddsföreningen anställde professionella lobbyister för att sköta deras ärenden. De anställde även en person med erfarenhet från kvällstidningsbranschen att arbeta med deras tidning. (Jamison, o.a. 1990, 58-59). Allmänhetens intresse för miljöfrågorna fortsatte dock att tillta under 1980-talet och 1981 bildades Miljöpartiet som ett resultat av detta. (Carle 2000, 11-13). Detta ser Jamison et al som ser ett tecken på att miljörörelsen blev mer och mer parlamentarisk. 1989 kom till slut Miljöpartiet in i riksdagen. De fick visserligen inget direkt inflytande men var ändå ett tecken på att miljöfrågan nått långt och fick uppmärksamhet (Jamison, o.a. 1990, 59-60). Jamison et al resonerar som så att den lilla miljörörelsen som var kvar under 80-talet tappade bildning som ett av sina mål, och ersatte den med informationsspridning vilket gjorde att miljörörelsens betydelse minimerades (Jamison, o.a. 1990, 61-63).

Här lämnar jag Jamison et als resonemang då det finns andra som gått vidare och resonerat kring miljörörelsen, bland annat Boström som i sin bok ”Miljörörelsens mångfald” bland annat resonerar kring varför det överhuvudtaget finns flera olika miljöorganisationer (Boström 2001, 12-13). Detta är något som jag kommer att adressera i slutet av min uppsats och argumentera för.

FÄLTBIOLOGERNA IDAG

Idag är Fältbiologerna fortfarande en stor organisation. Föreningens medlemmar är indelade i olika lokala klubbar. De olika klubbarna ingår i åtta distrikt som alla är anslutna till en riksorganisation (Fältbiologerna (I) u.d.). Alla medlemmar är mellan 7 och 25 år. De allra yngsta är medlemmar i så kallade minifältklubbar, där aktiviteterna mestadels går ut på att tycka det är roligt att röra sig ute (Fältbiologerna (II) u.d.)

Klubbarna står för det mesta av aktiviteten. Fältbiologernas aktioner och kurser utgår oftast från enskilda klubbar och är öppna för medlemmar i andra klubbar. Antalet klubbar fluktuerar ständigt då enskilda medlemmar kan starta upp klubbar om de vill. (Fältbiologerna (I) u.d.). Distrikten samordnar klubbarna, bistår med information till

klubbens styrelse och kurser för deras medlemmar. Det är även distriktet som har hand om exempelvis skolinformationer och liknande aktiviteter. I toppen finns riksorganisationen. Enligt Fältbiologernas hemsida är deras viktigaste uppgift att ha ekonomiskt huvudansvar för föreningen. De håller ett årsmöte dit alla medlemmar är inbjudna årligen och ger även ut Fältbiologernas egen tidning "Fältbiologen" (Fältbiologerna (I) u.d.). I denna uppsats kommer jag att koncentrera mig på de lokala klubbarna i Lund, d.v.s. Lunds Studentfältbiologer, Lunds Fältbiologer och Lunds Minifältisar.

Figur 1 Fältbiologer samlas i ett tält. Källa <http://www.alternativ.nu/skogsfestivalen/filosoficirkelel.JPG> använd 2008-01-02.

Medlemsantalet har fluktuerat inom organisationen, medlemsantalet ökade långsamt när Fältbiologerna precis bildats, men när miljödebatten tog fart hoppade Fältbiologerna på väldigt tidigt, vilket ledde till att fram till kärnkraftsomröstningen ägde rum var det väldigt många medlemmar i organisationen och precis efter gick medlemsantalet ner något. Men sedan dess har medlemsantalet varit stabilt. Toppen för Skånes Fältbiologer kom kring år 2000 då medlemsantalet plötsligt fördubblades och den siffran har hållit i sig sen dess. I Skåne finns det cirka 600 medlemmar, vilken är en stor del av det totala antalet medlemmar inom hela föreningen. (Birkedal 2007).

FALLSTUDIEN

Den fallstudie jag tänkt basera min uppsats på är ganska konkret. Under 2000 bildades ett nätverk inom Fältbiologerna som arbetade mot etableringen av extern handel (köpcentrum utanför stadskärnor). Gruppen kom att kallas XH-gruppen (eXterna Handels-gruppen). Nätverket startades av Linda Birkedal och blev en del av Fältbiologernas aktiviteter inte bara i Lund utan även på riksplanet.

Under 2000 fick nätverket reda på att ICA Maxi och Nova planerade att etablera sig i Lund, dels på väster där Nova köpcentrum ligger idag (i västra Lund), och dels vid södra infarten, ungefär mellan Statoilmacken och St Lars. Nätverket engagerade sig och gick bland annat runt med protestlistor och anordnade debatter.

I slutet av augusti 2000 lämnades protestlistorna in till Christine Jönsson som då var kommunstyrelsens ordförande av Linda Birkedal som startade nätverket. Dessa två nyckelpersoner har jag valt att intervjua i min uppsats, och de ger mycket olika bilder av vad som utspelade sig under sensommaren år 2000.

4. INFLYTANDE UR FÄLTBIOLOGERNAS SYNVINKEL

För att få en bild av Fältbiologernas arbete i Lund har jag valt att intervjua Linda Birkedal. Linda gick med i Fältbiologerna 1988 som ung minifältis därför att hon tyckte det var roligt att vara utomhus. När hon blivit lite äldre fick hon umgås med äldre ungdomar inom organisationen. Hon upptäckte då den miljöproblematik som fanns och började arbeta med den på olika sätt. (Birkedal 2007).

Idag arbetar Linda Birkedal på miljöförvaltningen i Lunds kommun, med bland annat ungdomsforum inom Agenda 21 som syftar till att ge ungdomar som är intresserade av miljöpolitik möjlighet att säga sitt. Hon arbetar även med det lokala klimatinvesteringsprogrammet (KLIMP). (Birkedal 2007).

Linda Birkedal på Stortorget i Lund

Källa:

<http://www.lund.se/upload/Kommunkontoret/miljostrategiska/bilder/fairtradecity/Lars%20o%20Linda.jpg>

Använd: 2008-01-04

Jag träffar Linda en måndag eftermiddag på hennes kontor i centrala Lund. Linda börjar genast berätta om sitt eget engagemang i Fältbiologerna som visserligen har kommit till sitt slut då hon blivit för gammal och slagit i Fältbiologernas åldersgräns för hur gammal man får vara för att få vara aktiv. Hon är visserligen hedersmedlem, men tar inte del av Fältbiologernas aktiviteter längre utan är enbart revisor för organisationen på en nationell nivå (Birkedal 2007).

Linda berättar att när hon var aktiv i Fältbiologerna så var det vanligt att politikerna lyssnade på Fältbiologerna, men de kunde lyssna på olika sätt. Vissa politiker tog verkligen till sig av vad ungdomarna hade att säga, medan andra lyssnade men bara ville fortsätta på sitt spår. Linda menar också att det är skillnad på dem som tog vara på Fältbiologerna som en resurs på deras villkor och som såg Fältbiologerna som ett gäng engagerade ungdomar som ville göra något, och de som tänkte ungefär att: ”vad bra, här kommer ett gäng ungdomar som vill rädda miljön, det är jättebra, då slipper

vi!” (Birkedal 2007). För att få politikerna att ta engagerade ungdomar på allvar tycker Linda att det viktigaste är att man möts. Hon anser även att det behöver finnas en ”brygga” eller en lots mellan ungdomar och politiker som kan hjälpa ungdomar och politiker att mötas. (Birkedal 2007).

Vad Linda förmedlar här är bilden av Fältbiologerna som en grupp engagerade ungdomar. Bilden av en organisation är extremt viktig när man skall försöka bilda opinion. Bilden man vill ge varierar ju naturligtvis beroende på vad man vill åstadkomma. Jamison et al hävdar i sin bok att Fältbiologerna skiljde sig från den övriga miljörelsen under 70-talet då Fältbiologernas medlemmar ansågs vara unga och idealistiska (Jamison, o.a. 1990, 48). Jag vill hålla med Jamison et al i det här påståendet och hävda att det fortfarande är så. Bilden av Fältbiologerna som unga och idealiska är den bilden som organisationen försöker utstråla, vilket man lyckas med ganska bra. Det kan naturligtvis vara både bra och dåligt, vilket Christine Jönsson poängterar i den intervju som jag gjorde med henne.

CASE: XH-GRUPPEN

XH-gruppen bildades efter att Linda varit på ett seminarium anordnat av länsstyrelsen år 2000 där bland annat Danmarks dåvarande miljöminister deltog. Det pratades mycket om den externa handeln på seminariet och problematiken den hade medfört i Danmark. Det var först då Fältbiologerna fick nys om problemet. Själva XH-gruppen bildades dock först när det blev tal om att bygga två externa köpcentrum i Lund, Nova Lund i västra delarna av staden och ICA Maxi vid södra infarten från väg E22. Fältbiologerna ville sätta stopp för bygget lokalt, men ville även lyfta frågan på ett nationellt plan, då problematiken med extern handel var okänd för de flesta enligt Linda. Man ville arbeta med att sprida kunskap till andra Fältbiologer och allmänheten. Man hade även ett tätt samarbete med den dåvarande miljöministern Kjell Larsson där Fältbiologerna tillsammans med bland andra Svenska Ekodemiker tog upp frågan om externa köpcenter. Frågan lyftes även i naturskyddsföreningen som Fältbiologerna har starka band till. (Birkedal 2007).

I Lund arbetade man mycket konkret med sina protester, det arrangerades namninsamlingar, debatter tillsammans med naturskyddsföreningen och man

lyckades nå ut med frågan till allmänheten. Man tittade också på vilket område som skulle tappa mest kundunderlag om ICA Maxi fått lov att etablera sig, i detta fall stadsdelen Klostergården, och riktade mycket insatser mot de boende i det området. Man satte upp lappar i många trappuppgångar och fick de boende att sluta upp. Detta tror Linda var väsentligt för det besked om att bygget stoppades som kommunen senare skulle komma med. (Birkedal 2007). Namnlistorna lämnades sedan över till kommunstyrelsens ordförande Christine Jönsson den 29 augusti 2000. Den numera nedlagda tidningen Arbetet var där och dokumenterade själva överlämnandet av listorna (Simic 2000).

Kampanjerna riktades både mot Nova och ICA Maxi, men det fanns en väsentlig skillnad mellan de två, nämligen att området för Nova redan var detaljplanerat medan området för ICA Maxi inte var det, utan där handlade det om att hindra kommunen från att anta den detaljplanen. Vad gäller Nova så misslyckades uppenbarligen Fältbiologerna med att stoppa det bygget, just därför att det redan var detaljplanerat. Däremot lyckades man stoppa ICA Maxi. Linda säger att politikerna såg att det gav för stora störningar på den lokala handeln och trafiken, vilket stått i en kommunal utredning. Därför fick ICA Maxi avslag. (Birkedal 2007).

Linda menar att en annan viktig orsak till att XH-gruppen lyckades stoppa bygget var att det blev ett samtalsämne överallt och även politiker pratade om det. Nu när liknande etableringen är på väg att komma på tapeten igen, tror Linda att XH-gruppen har lämnat ett beständigt avtryck hos politikerna. Även det faktum att Fältbiologerna var ordentligt pålästa och fört en debatt öga mot öga med politikerna tror Linda har hjälpt. (Birkedal 2007).

XH-gruppens aktivitet har skiljt sig ganska mycket från andra aktiviteter som Fältbiologerna haft i Lund då XH-gruppen har arbetat ganska länge med samma fråga, medan andra aktioner har varit mer ”jippoinriktade” för att få tillfällig uppmärksamhet. Ett exempel på denna andra typ av aktioner är t.ex. när man betalade parkeringsavgift för sina cyklar och lät dem stå i parkeringsrutor avsedda för bilar på den bilfria dagen för ett par år sedan. XH-gruppen å andra sidan planerade nya aktiviteter hela tiden och i en enda stor sammanhängande kampanj. Man blandade även in andra organisationer i det hela, bland annat Naturskyddsföreningen. Linda är

noga med att poängtera att det var Fältbiologerna som drev projektet. Naturskyddsföreningen var dock mer aktivt på det nationella planet. Här engagerade sig även PRO (Pensionärernas riksorganisation). Men lokalt gick inte detta då PRO lokalt inte hade så mycket verksamhet. (Birkedal 2007).

Vad gäller andra framgångsrika kampanjer som Fältbiologerna i Lund haft så framhåller Linda exempelvis inventeringen av rättvisemärkt kaffe på stadens kaféer och att när kommunen sett ungdomar som är så engagerade har de tagit det till sig, och även bidragit till att Lund blivit en fair trade city år 2007. (Birkedal 2007).

5. FÄLTBIOLOGERNAS INFLYTANDE UR PARTIPOLITISK SYNVINKEL

En typiskt novembergrå måndagseftermiddag träffar jag den moderata riksdagskvinnan Christine Jönsson, ordförande för kommunstyrelsen år 1998-2001. Hon har bakgrund inom kommunen som bland annat ledamot i byggnadsnämnden.

Christine berättar om varför Nova och ICA Maxi ville etablera sig just här. Det finns enligt Christine alltid ett tryck från livsmedelsjättarna att etablera sig utanför stadskärnorna. Att det blev just platser väster och söder om staden är rena tillfälligheter då det helt enkelt fanns mark ledig. Nova gick in i ett samarbete med markägaren JM och ICA Maxi ville bygga på sin mark där det stått en tom fastighet en gång i tiden. Det var alltså inte en medveten kommunal planering. (Jönsson 2007).

Christine Jönsson (m)

Bildkälla:

http://www.riksdagen.se/upload/bilder/ledamotsbilder/0327078838011_max.jpg

Använd: 2007-11-29

Christine berättar att hon som politiker var positiv till etableringen av de externa köpcentren så länge som de låg på platser där det redan fanns en etablerad infrastruktur som möjliggjorde att man kunde ta sig dit utan bil. Hon hade ställt sig mycket mer tveksam till etableringen av en stormarknad där brandstationen ligger idag (i industriområdet Gastelyckan, författarens anmärkning). (Jönsson 2007).

När Fältbiologerna kom in i leken och började protestera blev inte Christine särskilt förvånad, hon såg deras protester som en del av deras roll. Hon är väl medveten om Fältbiologernas åsikt. Däremot anser hon inte att Fältbiologerna hade något inflytande över processen vad gäller etableringen av köpcentrumen och deras

protester hade inte någon effekt, Nova ligger där det gör idag. För att få inflytande i frågan tycker hon att man skall ge sig på fenomenet, varför människor handlar på externa köpcentrum. När ett bygglov ska behandlas har processen i regel gått så långt att det är svårt att stoppa den. I USA kan man t.ex. se att det numera finns en rörelse som verkar för att få människor att handla i centrum istället för utanför staden. Det borde Fältbiologerna syssla med för att få riktigt inflytande över frågan. Christine tror att Sverige är på väg lite åt samma håll, men att det aldrig kommer bli enbart centrumhandel eller enbart extern handel. (Jönsson 2007).

Vad gäller ICA Maxis bygglov som inte blev beviljat tror inte Christine att Fältbiologernas protester spelade någon större roll. Hon menar att kring det beslutet fanns det istället ett resonemang kring att ICA redan fanns på köpcentrumet Mobilia och därmed inte behövde etablera sig söder om Lund också. Hon berättar också att det finns planer bland livsmedelsjättarna COOP och ICA att försöka ta sig in på Lunds marknad, men det är stenhård konkurrens mellan de två som gör att de låser ute varandra och att ingen får bygga. (Jönsson 2007).

Christine medger dock att Fältbiologerna lyckades få en opinion med sig mot etableringen av köpcentrumen, detta tror Christine beror på att man lyckades föra en debatt utanför de politiska murarna. Det blir inte bara det politiska etablissemang som pratar om det, utan även andra. De hade stora framgångar som lobbyister med andra ord. (Jönsson 2007).

Diskussionerna bland politikerna kring Fältbiologernas protester var inte särskilt livliga enligt Christine. Den allmänna åsikten var att Fältbiologerna kom in för sent i processen och att man inte kunde ta hänsyn till deras åsikter. Däremot vill hon hävda att Fältbiologerna haft inflytande i andra frågor inom miljöpolitiken. Kommunen har varit väldigt långt framme i miljöarbetet, och där finns kopplingar till både Naturskyddsföreningen och Fältbiologerna. (Jönsson 2007).

Christine fortsätter att berätta om det politiska klimatet som rådde under tiden 1998-2001. Hon tror inte att Nova hade fått bygga om kommunen styrts av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet istället för en borgerlig koalition. Vidare anser hon att det politiska klimatet i Lund är mycket speciellt då

majoriteten i regel byts ut vid varje val, och att man hela tiden får göra kompromisser. (Jönsson 2007).

Vilka signaler som beslutet att inte ändra detaljplanen för att tillmötesgå ICA sänder till framtiden tror Christine är att kommunen inte är speciellt intresserade av stora livsmedelsbutiker oavsett vilken majoritet som styr. Det sänder också signaler om att man får använda andra kanaler än de politiska om man vill komma in på marknaden. Butikskedjan Netto har redan gjort detta på Norra Fälleden där kommunen inte vill ha dem, men man har inte kunnat göra något åt detta. Varför nämner inte Christine i intervjun. Det negativa med att inte ha en plan kring etableringen av livsmedelsaffärer kan vara att man inte kan säga "här vill vi ha, här vill vi inte ha". Men å andra sidan kan man säga att detta har gjort att livsmedelsförsäljningen i kommunen har hamnat på mer bostadsnära områden. (Jönsson 2007).

Bilden som Christine tror Fältbiologerna ger av sig själva bland politikerna i Lund gör att politikerna ser Fältbiologerna som en samling personer som är väldigt praktiskt lagda mer inriktade på fågelskådning snarare än att vara en opinionsbildande och politiskt ideologiskt organisation. Dock tror hon att den bilden håller på att förändras sedan några år. (Jönsson 2007).

Avslutningsvis berättar Christine om hur man hanterar förfrågan från andra aktörer som önskar etablera sig i den nya diskussion som förs. Hon säger att det är en mycket klurig fråga om man diskuterar bland annat hur man skall få stadsdelen väster att verka närmare centrum. (Jönsson 2007).

ANALYS AV INTERVJUERNA

Det första som slår mig är hur olika Fältbiologernas och Christines bilder av samma händelse ser ut. Vad jag kan tolka ut från Christines svar är att Fältbiologerna verkar ha spelat en viktig roll för miljöpolitiken i Lund men inte just i den här frågan.

Hon nämner även hur politiker ser på Fältbiologerna. Den bilden skiljer sig ganska radikalt från den som Linda förmedlar när jag intervjuade henne. Hon hävdar ju att de flesta politiker ser Fältbiologer mer som några som är ute i naturen än några som opinionsbildar. Detta skulle jag vilja hävda stämmer delvis in på Jamison et als

perspektiv från 70-talet som han ger om att Fältbiologerna ses som en organisation bestående av unga idealister (Jamison, o.a. 1990). Kanske är detta en förlegad bild som jag ska diskutera senare.

6. DISKUSSION OCH ANALYS

Som jag redan konstaterat tidigare i min uppsats ger Linda och Christine helt olika bilder av Fältbiologerna som organisation och vilken inflytande de haft över miljöpolitiken som förts i kommunen. Christine som å ena sidan hävdar att Fältbiologerna inte haft något inflytande i de här frågorna överhuvudtaget, och Linda som å andra sidan hävdar att Fältbiologernas roll har varit stor. Frågan är om man kan ge någon av dem rätt eller om de båda har rätt, utifrån deras synsätt.

Till att börja med kan man resonera kring varför Nova lyckades etablera sig där det gjorde och varför ICA Maxi inte lyckades. Enligt uppgift från båda Linda och Christine säger de i sina intervjuer att projekteringen kring Nova var så långt gången att det inte gick att stoppa. Området var alltså detaljplanerat, vilket innebär att kommunen bestämt exakt vilken verksamhet som skall försiggå där. Detta var alltså inte fallet med ICA Maxi. ICA ville att byggnadsnämnden skulle ändra detaljplanen, vilket så inte skedde och det är både Linda och Christine överens om. Frågan är då varför kommunen valde att inte förändra detaljplanen för. Nedan kommer fokus att falla på ICA Maxi då det är detta som är intressant för min uppsats då det var dessa planer som Fältbiologerna anser sig ha stoppat.

FÄLTBIOLOGERNAS PÅVERKAN

Om vi ponerar att det var Fältbiologernas förtjänst att detaljplaneförändringen inte blev av, varför lyckades de då? Nedan har jag listat ett par viktiga faktorer som var viktiga i Fältbiologernas kampanj. Har Fältbiologerna påverkat kommunen har de enligt mig gjort det på följande sätt.

- **Information** – Fältbiologernas XH-grupp var väldigt aggressiv när det kom till informationsspridning. Enligt Boström behövs det entreprenörer som kan mobilisera resurser om social förändring skall kunna hända (Boström 2001, 42). Jag håller med Boström i detta då det krävs människor med engagemang och motivation för att kunna driva ett så stort maskineri, speciellt när det

handlar om ideella krafter. Dessa människor bör även ha nya fräscha idéer för att kunna komma någonstans inte bara viftas bort av allmänheten. Detta var Fältbiologerna mycket bra på, de fick ut flygblad, broschyrer och muntlig information till allmänheten på ett mycket effektivt sätt. Vad gäller motståndet till ICA Maxi verkar det som om de fokuserade sina insatser på de människor som skulle direkt påverkas av ICA Maxis etablering, bland annat de boende på Klostergården. Klostergården blev valt därför att Fältbiologerna trodde skulle drabbas när de boendes lokala butiker skulle tvingas stänga. Det finns visserligen inga mätningar på hur allmänheten reagerat på Fältbiologernas kampanj, men enligt Birkedal var bland annat deras debatt med några lokala politiker mycket välbesökt.

- **Dialog** – Fältbiologerna verkade vara en spindel i ett ”dialognät” mellan vanliga medborgare och politiker. De medverkade till att det fördes en dialog både mellan Fältbiologer-politiker, allmänhet-Fältbiologer och allmänhet-politiker. Dialogen som fördes på de olika planen skiljde sig naturligtvis åt, mellan Fältbiologer och allmänhet diskuteras det hur människor påverkas direkt av etableringen av ICA Maxi. Argument som skulle kunna ha diskuterats är exempelvis att äldre människor får längre och svårare att ta sig till affären, människor måste börja ta bilen och vissa kanske förlorar den personliga kontakt som små butiker kan ge. Dialogen mellan politiker och Fältbiologer skulle kunna handla mer om långsiktig planering, miljökonsekvenser och liknande. Alltså konsekvenser om som inte drabbar människor omedelbart så fort ICA Maxi skulle ha slagit upp portarna. Efter Fältbiologernas aktiva informationskampanj har människor i området inlett en dialog med politikerna i ett direkt forum (debatten). Den direkta debatten mellan medborgare och politiker är viktig då allmänheten känner att de har ett direkt inflytande över de politiska frågorna som drivs.
- **Aktion** – Under perioden som Fältbiologerna drev frågan kring ICA Maxis vara eller inte vara syntes de på många platser med deras flygblad, blad för namnunderskrifter och debatten. Detta var viktigt för dem. De syntes under en längre tid i centrum och trappuppgångar. Detta skapar en trovärdighet och ett igenkännande som är viktigt för att kunna få igenom sin agenda.

Det är svårt att uttyda ur intervjun med Linda Birkedal huruvida Fältbiologernas strategi var en medveten strategi, eller om det bara vara en del händelser som råkade bli en bra strategi.

FÄLTBIOLOGERNA SOM LOBBYISTER

I just det här fallet tog eller fick Fältbiologerna en väldigt stark roll som lobbyister. Man kan tolka utifrån Lindas intervju att Fältbiologerna såg sig själva som inflytelserika med den allmänna opinionen i ryggen. Här går ju dock meningarna isär mellan Christine och Linda huruvida de hade något inflytande eller inte. Linda hävdar att de hade stort inflytande medan Christine menar att Fältbiologerna inte hade något att säga till om då processen gått så långt redan. Detta beror enligt mig på hur man vill se på Fältbiologerna.

Enligt Christine så ser politikerna Fältbiologerna inte som en organisation av politiskt medvetna ungdomar, utan mer som ett gäng ungdomar som är mer praktiskt lagda och inte så mycket politiskt arbetande (Jönsson 2007). Denna bild skiljer sig mycket radikalt från den bild som Fältbiologerna själva vill förmedla, paradexemplet torde vara Fältbiologernas slogan, ”Ute i naturen, inne i miljödebatten”.

Så varför har denna bild av Fältbiologerna inte slagit igenom i Lund? Det borde vara en av Fältbiologernas topprioriteter att förmedla bilden av sig själv som viktiga inom miljödebatten. De visade prov på hur man skulle kunna göra detta under XH-gruppens aktiva perioder. De var ute på gator och torg under en längre tid och det är viktigt för trovärdigheten, inte minst hos allmänheten. Hos politikerna är det svårare att slå igenom med bilden om sig själva som viktiga miljölobbyister. Många av politikerna har varit med ett tag och aldrig stött på Fältbiologerna i en roll som lobbyister förut. Därför är det viktigt att fältbiologerna fortsätter jobba upp sitt förtroende bland politikerna kontinuerligt, och inte bara dyker upp när det är något ämne som verkligen berör dem, utan även sysslar med bevakning av den vardagliga politiken helt enkelt och har en dialog med politikerna.

Frågan är då om en organisation som Fältbiologerna har tid och resurser att göra något sådant. Organisationen består ju som sagt av unga frivilliga i åldrarna upp till

25 år. Och det är här man kan ana vikten av att ha olika sorters miljöorganisationer. Fältbiologerna borde alliera sig med andra organisationer som har andra hjärtefrågor och andra medlemmar än Fältbiologerna. Detta gör att man kan utgöra en större enhet vilket skulle innebära mindre för enskilda politiker att ha översikt över. Dessutom får man möjlighet att bevaka den politik man är intresserad av på ett mer intensivt sätt där föreningarna får chansen att påverka politiska beslut innan de är fattade. Detta skulle kunna motverka det som Christine nämner i sin intervju, att Fältbiologerna kom in för sent i processen (Jönsson 2007). Att de olika organisationerna är diversifierade hjälper också till att avlasta de enskilda medlemmarna i organisationerna så att ingen riskerar att bli överarbetad då det är fler individuella medlemmar som tar sitt ansvar för att bevaka politiken som förs.

Som jag skrivit tidigare i min uppsats placerade Jamison et al Fältbiologerna i den grupp av miljöorganisationer som vill att man skall bevara naturen precis som den är, de miljökonserverna. Detta tror jag påverkar hur Fältbiologerna uppfattas av både allmänhet och politiker. Fältbiologerna bör vara medvetna om den bilden de har och fundera över om det är något positivt att sträva efter att bevara naturen precis som den är.

Varför Fältbiologerna kom in så sent i processen förtäljer inte intervjun med Linda, men frågan är om det verkligen hade gjort skillnad om de kommit in tidigare i processen. Beslutsfattande i kommunen är en lång och komplicerad process och det gäller att komma in i precis rätt ögonblick. Jag inser dock att det är svårt att få till ett kontinuerligt arbete med politiska frågor i en organisation som Fältbiologerna där medlemmar kommer och går hela tiden, man måste antagligen också bestämma var fokus skall ligga kanske väljer man att rikta in sig på att skapa naturupplevelser för förortsungdomar eller intensiv bevakning av miljöpolitiken som förs i olika delar av landet. Det går inte att göra allting lika intensivt eller lika bra.

Det är svårt att dra några generella slutsatser av de data jag samlat, då de är ytterst subjektiva (som intervjuer alltid är) och baserar sig enbart på en enda fallstudie. I just det här fallet verkar det dock inte som att Fältbiologerna fått något direkt inflytande. Däremot har de haft en del andra aktiviteter som är intressanta, bland annat har de mobiliserat en allmän opinion i frågan och de har även lyckats belysa viktiga

miljöfrågor för framtiden. Skulle ämnet hamna på tapeten igen har Fältbiologerna betydligt bättre förutsättningar för att kunna påverka ett beslut, så länge de använder sig av sina tidigare erfarenheter.

VAR ÄR FÄLTBIOLOGERNA IDAG?

En annan sak som är relevant att reflektera kring är var Fältbiologerna är idag? I en tid då det pratas om att fortsätta bygga ut i området kring Nova (Martelius 2006) har inte Fältbiologerna varit synliga i debatten. Enligt mig finns det flera orsaker till att de inte hörs eller syns. Ett av Fältbiologernas största problem är som jag redan nämnt i uppsatsen kontinuiteten i föreningen. Fältbiologerna har problem med retentionen i organisationen, ungdomar kommer och går och alla medlemmar har olika intressen och vill driva olika frågor. Detta är inte ideala förutsättningar för en organisation som försöker bedriva långsiktigt arbete. Det faktum att organisationen ligger i en stad som Lund där en stor del av befolkningen är studenter som flyttar hit när de är runt 20 år gör inte saken bättre för Fältbiologerna. De som är intresserade hinner knappt upptäcka organisationen förrän det är dags att lämna den igen då de fyller 25 år. Det är då ganska troligt att man som student söker sig till andra akademiska organisationer (Hållbart Universitet), andra miljöorganisationer (Miljöförbundet Jordens Vänner) eller politiska partier (Gröna Studenter) eftersom man själv kan avgöra när ens engagemang skall upphöra. Mångfalden av miljöorganisationer i Lund kan också bidra till problemen som Fältbiologerna verkar ha. Det är naturligtvis svårt för Fältbiologerna att hävda sig i konkurrensen, kanske dels på grund av deras image som fågelskådande ungdomar och inte vassa miljödebattörer. Ett annat viktigt faktum är att antalet människor som vill jobba med miljöfrågor är begränsat. De olika miljöorganisationerna vill självklart ha en större bit av kakan (antalet intresserade) än vad de andra får. Huruvida Fältbiologernas åldergräns spelar in på hur många medlemmar som organisationen får kan jag inte utröna, hade åldergränsen tagits bort hade antagligen medlemmarna stannat längre, men återväxten kan bli sämre då det är skrämmande för yngre att komma in i en organisation som består av äldre, och dessutom är just åldergränsen ett av Fältbiologernas mest kända drag. Att ta bort åldergränsen kan vara bra för Fältbiologerna på kort sikt, men om den visar sig hämma återväxten bland yngre medlemmar är kontinuiteten hotad på längre sikt istället. Jag tror även det finns en

skräck för den tröghet som råder inom politikens värld. Det kan ibland ta årtal för något förslag att bli verklighet, och det kan skrämman många unga som är vana vid mindre tröga organisationer som exempelvis en studentkår eller elevråd. En kommuns tröghet kan vara till både fördel och nackdel, och det är en diskussion som tåls att tas i en annan uppsats.

Man kan också fråga sig om Fältbiologerna förlorat lite av sin roll i takt med att synsättet som kommer med den ekologiska moderniseringen är på frammarsch. När samhället inte längre ser tillväxt och ekologisk hållbarhet som två antagonistiska åsikter, har Fältbiologernas granskande roll istället tagits över av politiska partier, företags ledningsgrupper eller allmänheten. Detta går precis i led med vad förespråkarna för dagens ekologiska modernisering anser, att de institutioner som finns idag är fullt kapabla att skapa en ekologiskt hållbar tillvaro (Hajer 1996, 253). Detta gör att den roll Fältbiologerna en gång spelat nu har försvunnit och ersatts av en annan, frågan är bara vilken roll det är. Ska de vara en motvikt till den ekologiska modernisering som pågår idag, eller ska de ivrigt heja på den ekologiska moderniseringen? Det går självklart också att diskutera om kapitalismen kommer att ta hand om våra miljöproblem (Hajer 1996, 255) eller inte, men detta ämnar jag inte göra här.

Man skulle också som ett led i den ekologiska moderniseringen hävda att de lokala frågorna har drunknat i de globala frågorna. Fältbiologerna i Lund har tidigare visat att man mest koncentrerar sig på lokala frågor, som exempelvis Nova eller huruvida kaffet på Lunds lokala kaféer är ekologiskt eller inte. Dessa frågor har visserligen stor betydelse för vår framtid, men drunknar väldigt lätt i media när det skrivs om växthuseffekt och FN:s klimatpanel istället. Jag anser dock att just detta har Fältbiologerna mycket svårt att göra något åt. Men i takt med att klimathotet blir mer och mer reellt kommer fokus att hamna tillbaka på lokala frågor.

Det kan också vara så att Fältbiologerna har tappat mark i de lokala frågorna till helt nya aktörer. Byråd, kvartersföreningar och enfrågeorganisationer bildas när det krävs som en sorts ad-hoc lösning för ett problem som dyker upp. Exempelvis kan ett par grannar gå ihop för att försöka bevara deras närområde från exploatering. Tidigare var Fältbiologerna den organisation som protesterade mot dylika planer. Kanske kan

det vara så att Fältbiologerna till viss del lyckats uppnå ett scenario där allmänheten tar egna initiativ för att skydda miljön. Är det så att allmänheten fått ett högre medvetande kring miljöfrågor, kommer inte de politiska partierna att vara långt efter. Det märks redan nu att en del politiska partier har tagit miljöpolitiska profilfrågor för att få de väljare som är miljömedvetna att rösta på dem.

7. SAMMANFATTNING

Som jag konstaterat tidigare har jag inte kunnat bevisa huruvida Fältbiologerna kunnat påverka bygget av ICA Maxi eller inte. De hävdar själva att de varit involverade i allra högsta grad, medan Christine Jönsson å andra sidan hävdar att de kommit in alldeles försent i processen. Det verkar dock som att Fältbiologerna i just det här fallet inte haft så mycket att säga till om. Men att de fick igång den allmänna opinionen är otroligt värdefullt, både för en god framtida miljö, men även för deras egen trovärdighets skull.

I en tid då ämnet om externa köpcentrum är mer på tapeten än någonsin spelar Fältbiologerna (och deras fränder i andra organisationer) en viktig roll i att vara en kritisk röst. Det gäller dock för Fältbiologerna att hålla sig framme och verkligen bevaka de politiska beslut som är på väg att tas. Det är min erfarenhet som gammal Fältbiolog att när man kan läsa om ett viktigt beslut i tidningen, är det i regel redan försent att ändra. Då har det politiska maskineriet redan malt klart.

Men även om Fältbiologerna inte påverkade just det här beslutet så gjorde de andra insatser:

- **Väckte människors intresse** – Att Fältbiologerna väckte människors intresse visar att Fältbiologerna gjorde någonting rätt. Och att få allmänheten intresserad (även om de kanske inte alltid håller med) är viktigt då kommunen finns till för att arbeta för allmänhetens bästa.
- **Dialog med politiker** – Att Fältbiologerna förde en sorts uppsökande dialog med politikerna var viktigt. Politiker kan inte förväntas (även om de borde) söka upp allmänheten varje gång ett viktigt politiskt beslut ska tas. Detta var också något som Fältbiologerna kan lära sig av. Enligt min erfarenhet är ibland politiker inte medvetna om att det finns en opinion som går på tväremot deras egna åsikter.
- **Kontinuerligt arbete** – Att XH-gruppen var ett längre projekt var fundamentalt för att visa att Fältbiologerna har trovärdighet gentemot

allmänheten, men även gentemot politikerna. Den skiljer sig från andra aktiviteter som Fältbiologerna har då de flesta andra aktiviteter och aktioner varit korta.

Som sagt så har jag inte kunnat visa på huruvida Fältbiologerna har haft inflytande i den här frågan eller inte. Då ord står mot ord är det helt enkelt mycket svårt att avgöra vems ord som väger tyngst. Däremot har uppsatsen väckt en del andra intressanta frågor kring Fältbiologerna. Det hade varit intressant att göra en jämförande studie och se hur de olika distrikten runt om i Sverige arbetar. Det hade också varit intressant att se om Fältbiologerna har haft något inflytande på nationell nivå. Även en studie kring Fältbiologernas image som de förmedlar både gentemot sina egna medlemmar och utåt mot allmänheten hade varit intressant att genomföra. Liknande studier har gjorts, bland annat gjorde Boström en sådan studie i den bok jag använt mig av i den här uppsatsen, dock omfattar hans studie ej Fältbiologerna av okänd anledning.

Ungdomar i miljöorganisationer är en viktig del av vår framtid, det är viktigt att de både tar sig själva på allvar och att samhället tar dem på allvar.

8. LITTERATURFÖRTECKNING

Birkedal, Linda, intervjuad av Hans Cruse. *Fältbiologernas arbete i Lund* (den 12 11 2007).

Boström, Magnus. *Miljörelsens mångfald*. Lund: Arkiv förlag, 2001.

Carle, Jan. *Opinion och Aktion - En sociologisk studie av ungdomar och miljö*. Göteborg: Sociologiska institutionen Göteborgs Universitet, 2000.

Fältbiologerna (I). *Fältbiologerna: Föreningens Struktur*.
<http://www.faltbiologerna.se/om/Foereningens-struktur> (använd den 09 11 2007).

Fältbiologerna (II). *Fältbiologerna: Minifältisar*.
<http://www.faltbiologerna.se/om/minifaltis> (använd den 09 11 2007).

Hajer, Maarten A. "Ecological Modernisation as Cultural Politics." i *Risk, Environment and Modernity: Towards a New Ecology*, av Scott Lash, Bronislaw Szerszynski och Brian Wynne, 246-268. London: Sage Publications, 1996.

Jamison, Andrew, Ron Eyerman, Jacqueline Cramer, och Jeppe Læssøe. *The making of the new environmental consciousness : a comparative study of the environmental movements in Sweden, Denmark and the Netherlands*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1990.

Jönsson, Christine, intervjuad av Hans Cruse. *Riksdagsledamot för Moderaterna* (den 26 11 2007).

Martelius, Eva. "Stora planer för mobiliaområdet". den 16 maj 2006.
<http://sydsvenskan.se/lund/article159599.ece> (använd den 2 januari 2008).

Simic, Nino. "Fältbiologer protesterar mot planer på köpcenter: Överlämnade lista till kommunstyrelsens ordförande." *Arbetet*, den 30 Augusti 2000:12.